نازک مەلائیکە ماڵئاوایی کرد

ڕابەری شیعری نوێی عەرەبی دوور لە ولاّتی خۆی لە گەڵ ململانێ ی سەختی نەخۆشیدا دوا ماڵئاوایی کرد

ئا:پاریا

بەرواری ٢٠٠٧/٦/٢٠ هەواڵەکان ڕایانگەیاند کە شاعیری عێراقی نازك مەلائیکە لە نەخۆشخانەیەکی قاهیرەی پایتەختی میسر کۆچی دوایی کرد.

مەلائیکەی ڕابەری شیعری نوێی عەرەبی پاش ململانێ یەکی سەخت ودرێژ لەگەڵ نەخۆشی شێرپەنجەدا بۆ دواجار لەتەمەنی ٨٤ ساڵیدا ودوور لە دۆستەکانی ماڵئاوایی یەکجاری کرد.

نازك مەلائیکە لە ١٩٢٤/٨/٢٣ لە خێزانێکی ڕۆشنبیری شاری بەغدا لە دایك بووە، دایکی یەکێك بووە کە لەو سەردەمەدا شیعری لە ڕۆژنامەو گۆڤارەکانی عێراقدا بلاّوکردۆتەوە بەناوی(ام نزار الملائیکە) باوکیشی (ابو صادق الملائیکە) چەند کتێبێکی هەیە لەوانە(دائرە المعارف الناس) کە لە بیست بەرگ پێك هاتووە.

باوکی ناوی نازکی بۆ کچەکەی هەڵبژارد، چونکە ئەو ساڵەی نازکی تیادا لە دایك بوو سوریەکان توانیان بەسەرکردایەتی (نازك العابد) ڕوبەڕوی سوپای فەڕەنسا ببنەوە، کە ئەوکات سوریەکان لە ژێر داگیرکاری ئەواندا بوو.

مەلائیکە لە ساڵی ١٩٤٤ دار المعلمین تەواو دەکات ودواتریش مۆزیك لە پەیمانگای هونەرە جوانەکان دەخوێنێت وئەنجا دەست دەداتە خوێندنی لاتینی وئینگلیزی وفەرەنسی.

لە ساڵی ١٩٥٤ لە ولایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بڕوانامەی ماستەری لە ئەدەبی بەراورد کاریدا هێناوە لە زانکۆی وسکنسن.

نازك مەلائیکە لە کۆلێژی پەروەردەی زانکۆی بەغداو دواتریش لە زانکۆی بەسرە وانەی وتۆتەوە.

نازك یەکێکە لە هەرە ناودارەکانی شیعری نوێ لە جیهانی عەرەبیدا، کەتوانی جۆرە کودەتایەك بەسەر شیعری کلاسیکی عەرەبیدا بهێنێت وبۆ یەکەم جار توانی کێش وسەودا لە شیعری عەرەبیدا دەربێنێ.

لە ساڵی ١٩٤٧ چامە بەناوبانگەکەی بەناوی (الکولێرا) بلاّوکردەوەو ناوی لە پێشەوەی ئەو کەسانەدا تۆمارکرا کە تازەگەرییان لە شیعری عەربیدا کردووە، لەگەڵ شاعیری کۆچکردوو بەدر شاکر سەیاب، کە لەگوندی جیکۆری سەر بەپارێزگای بەسرە چاوی بەدنیا هەڵهێناوە، کە (سەیاب)یش لە هەمان ساڵدا چامەکەی خۆی بەناوی (هل کان حبا) بلاّوکردەوە، ڕەخنەگرەکان پێیان وایە ئەم دوو چامەیە سەرەتای شیعری نوێن لە جیهانی عەرەبیدا، ئەوەی کە پێی دەوترێت (شیعری ئازاد).

نازك مەلائیکە لە کتێبەکەیدا بەناونیشانی (قضایا الشعر الحدیث) باس لەوە دەکات کە سەرەتای شیعری ئازاد دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ١٩٧٤ لە عێراق وبەتایبەتی تریش خودی شاری بەغدا، هەروەها ئاماژەی بەوەش کردووە کە ئەم بزوتنەوە شیعریە دواتر هەموو ولاّتە عەرەبیەکانی گرتۆتەوە.

هەروەها لە کتێبەکەیدا دەڵێتیەکەم شیعری ئازاد لە چامەیەکی مندا بەناوی -کولێرا- خۆی نمایشکرد، کە لە ساڵی ١٩٧٤ هەست وسۆزەکانی خۆمم دەربڕی لە بارەی ئەو پەتایەی (کولێرا) کە ولاّتی میسری گرتەوە وبەو ولاّتەدا بلاّوبویەوە وقوربانی زۆری لێکەوتەوە.

یەکەم دیوانی مەلائیکە (عاشقە الیل) بوو کە لە ساڵی ١٩٤٦دا بلاّویکردەوە ودواتریش چەند نوسراوێکی تریشی بەناوی (شظایا ورماد) لە ساڵی ١٩٤٩ و (قرارە الموجە) لە ساڵی ١٩٥٧ و (شجرە القمر) لە ساڵی ١٩٦٨ (یغیر الوانە البحر) ساڵی ١٩٧٧ و(لصلاە والثورة) لە ساڵی ١٩٧٨بلاّوکردۆتەوە، وەهەروەها لە ساڵی ١٩٩٧ چەند کورتە چیرۆکێکی بە ناونیشانی (الشمس التی وراء القمە) بلاّوکردەوە.

ئەنجومەنی بالاّی فەرهەنگی میسری چەند ساڵێك پێش ئێستا سەرجەم کارە شیعریەکانی بەدوو بەرگ بلاّوکردەوە وەکو ڕێزلێنانێك لەو شاعیرە لە کۆنفڕانسێکی تایبەت بە شیعری عەرەبی.

مەلائیکە چەندین کتێب ولێکۆڵینەوەی تری بلاّوکردۆتەوە، لەوانە (قظایا الشعر الحدیث) لە ساڵی ١٩٦٢ و(سایکولوجیە الشعر) ساڵی ١٩٩٢ (الصحە ولشرفە الحمرو) لەکەڵ لێکۆڵینەوەیەکی کۆمەڵناسی بەناونیشانی (التجزئە فی المجتمع العربی) لە ساڵی ١٩٧٤.

نازك مەلائیکە لەسەر لە ئێوارەی ڕۆژی چوارشەممەی ٢٠٠٧/٦/٢٠ پاش ململانێیەکی سەخت ودژوار لە گەڵ نەخۆشی شێرپەنجەدا لەتەمەنی ٨٤ ساڵیدا لە نەخۆشخانەیەکی قاهیرەی پایتەختی ولاّتی میسر کۆچی دوایی کرد.

مەلائیکە لە دوای ساڵی ١٩٩١ واتە دوای شەڕی کەنداوی دووەم وهێرشی ئەمریکا بۆ سەر عێراق لە ولاّتی میسر گیراسایەوە تاڕۆژی وەفاتکردنی وهەر لە میسریش ئەسپەردەی خاك کرا.

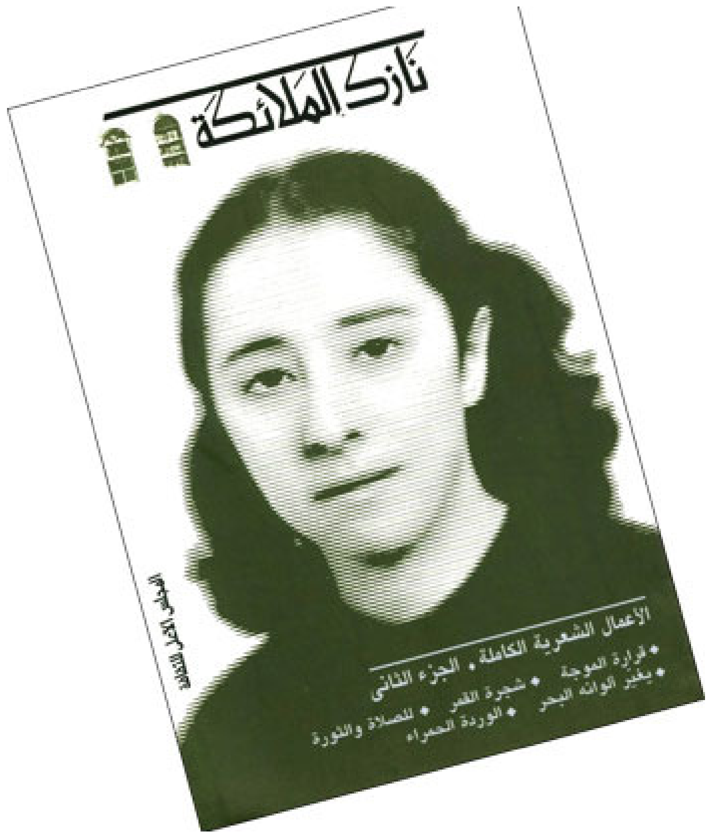

لە ئەنجامی ئەوناهۆشیاریەی کەبەسەر خێزان وکۆمەڵگەی کوردیدا زاڵە، کێشە کۆمەلاّیەتیەکان ڕۆژ بەڕۆژ لە زیادبووندان، خێزانیش ناتوانێت بەئەرکی خۆی هەڵسێت، ڕێکخراوەکانی ژنانیش لەم نێوەندەدا خەریکە ڕۆڵیان ون دەبێت.

[illegible]

ژنان "پاریا" دیدارێکی کورتی لە گەڵ

[illegible]

بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی دژ

[illegible]

سەبارەت بەڕۆڵی ڕێکخراوەکانی ژنان لە هۆشیار کردنەوەی ژنان وچارەسەرکردنی کێشەکانیان، خاتوو چنور پێی وایە ڕێکخراوەکانی ژنان ڕۆڵی جیدییان نیە وئەمەشی گەڕاندەوە بۆ ئەوەی کە سەربەحیزبەکانن، لە بارەی ئەو سوکایەتیپێکردنانەی کە لە نێو کۆمەڵگادا بە ئافرەتان ئەکرێت وبە [illegible] خاتو چنور ووتی"لە ئەنجامی ئەو کێشانەی ڕودەکاتە سەنتەرەکەمان بۆمان ڕون

بۆتەوە کە وشەی (زەعیفە) بە تەواوی ئافرەتانی توشی شەلەل کردوە."

وە خاتوو چنور ئەوەشی وت کە ئافرەتان خۆیان هۆکاری ئەم نادادی وبچوك کردنەوەیەن، ئەبینیت لە تەعزیەکاندا جنێو بە خۆیان ئەدەن ، خۆیان بچوك ئەکەنەوە وناتوانن دڵی پیاوەکانیان ڕاگرن.

خاتو چنور لەسەنتەرەکەی خۆیدا کەئیش بۆ کێشە دەرونی وکۆمەلاّیەتی [illegible] وتی

لەچەند ڕۆژێکی کەمدا

٣٠٠٠٠ تا٣٥٠٠٠ منداڵی ئەفریقی بەهۆی نەخۆشی سکچونەوە دەمرن

و.لە ئینگلیزیەوە ، محەمەد مەجید

ڕێکخراوە تەندروستیە جیهانیەکان ئەوەیان بۆ دەرکەوت کە ٣٠٠٠٠ تا ٣٥٠٠٠ منداڵی ئەفریقی لەماوەی چەند ڕۆژێکی کەمدا ئەمرن بەهۆی نەخۆشی مەلاریا و نەبوونی ئاوی پاکی خواردنەوە، بەهۆی خواردنەوەی ئاو لە گۆماوە پیسەکاندا کە ئەمیش دەبێتە هۆی سکچوون .

ساڵانە ١,٨ ملیۆن خەڵك بەهۆی سکچونەوە(نەخۆشی کولێرا) گیان لەدەست ئەدەن کە ٩٠٪ ی منداڵی خوار تەمەن ٥ ساڵن و زیاتر خەڵکی ولاّتە هەژارەکانن.

٨٨٪ نەخۆشی سکچوون ئەگەڕێتەوە بۆ کەمی خزمەتگوزاری تەندروستی و پاك و خاوێنی.

دەربارەی کەمکردنەوەی کاریگەری نەخۆشیەکە ڕێکخراوە تەندروستیەکان دەڵێن:

ئاوی پاکی خواردنەوە کاریگەری هەبووە لە سەر کەمکردنەوەی ئەم نەخۆشیە بەڕێژەی٦٪ تا ٢٥٪.

هەروەها دەزگا تەندروستیەکان کاریگەریان هەبووە لە کەمکردنەوەی نەخۆشی سکچوونی بەڕێژەی ٣٢٪

دەزگاکانی پاك وخاوێنی تونیویانە ئەم نەخۆشیە کەم بکەنەوە بە فێرکردن و هاندانی منداڵان بۆ شوشتنی دەست بە ڕێژەی ٤٥٪